

25 (13) 3 0 1 1 0 1

1857

ጸደቅ ዮሐንስ ሲሳበት

ՈՒՍՈՒԹՄԱՆՆԵՐ. Գրույ նուստպիտին վարուցին եւ իր
աշխարհքիս մտըրտիքն յլուե հրեք ճաղնդարյա խեղահնց պարտ-
ման խեղճնք:

ԱՌՍՏԴԻԱ

ՎԻԷՆՆԱ, 25 ՅՈՒՆԻՅՈՒՆ:

ՄԻԽԱԵԼԻՆ կայսրն ու կայսրուհին ամուսնյա 16ին Լաքսինպուրիի ամուսանացն են ճամփայ ելան Մարիա-Ցեկերմայու նշնտեղի կնիշեցւոյն եւ Ս. Պատուա-ծածի հրաշագործ որսակերէն պնջելու թիւն ընելու համար. իրենց հետ միայն յորինեն կոմսն եւ մէկ պաշտական տիկին մ'ընկերացան: Թեպէտ եւ ինքնակալը ինչպե՜ս էր որ իրենց ընդունելութեան համար ամենեւին պատրաստութիւն մը չըլլայ, որովհետեւ ինքն եւ կայսրուհին իբրեւ պարզ ուխտաւոր առ ճամբորդութիւնը կ'ընին, ի վերայ օրս ամենայնի ժողովրդեան մէծ բազմութիւն մը մեծափառ հիւրերուն իրենանելու տան առջևը: Դրն որ գեղեցիկ վարդաբուած էր, ժողովուած էին եւ զիւրեք մեծ պատուով ընդունեցան: Աւհայանտեղը նշն իրիկուն եկնշեցւոյն իրենց պնջելութիւնն ըրին ուր բոլոր կղերք զիւրեք դիմաւորեց: Երկրորդ առտուն լճէ կայսրն եւ թէ կայսրուհին խառովանայ եղան եւ ամենաուրբ հաղորդութիւնն ընդունեցան: 'նշն օրն իրկիւրդ տեգամ' մ'այ եկեղեցւոյն պնջելութիւն ըրին եւ պատարագ մը տեսնն եւ աղքատաց համար առատ ղրորմութիւն թող տայով' գեւոյ իշւ ճամփայ ելան ուսկիղ ամսոյն 22ին նորէն Լաքսենպուրի վարձան

୨୫୭୩୫୫

ԳԱՂԱՂԱՅԻ երեւելի բանաստեղծներն մէկն,
 ՊԵ. ՊԵՐՐԱՆԺԵ ամսօր 16ին փարիզի մէջ փարիզա-
 նեցաւ: Նաբոլէոն կայսրն ուս առնին արշիւնքը
 փարձաորեցու համար յուղարկեալորովեան հան-

դէսը կառավարութեան նախագին ընել առաւ : Առ փաստաւոր Հանդէսին ժամանակ որուն գրեթէ Ժապիղցոց կէսը մնանաւ ինչ էդան, ստիկկառութեանն է. զինուորական հրամանատարաց կողմէն տրտաքոյ կարգի զլուշութեան միջոցներ ի դրժդրուեցան, որն որ շատերուն մեծ զարմանք պատճառեց : Ժապիղներուն անկիւնը մնանաւ որ յայտարարութիւններ կոչուած էին սրուն մէջ ժողովրդական կը ծանուցանէր որ միայն հրախրեալ անձինք մեռելին պիտ'որ ընկերաստան : Արդէն կէս դիշիրուան ժամանակ զբքն ումէ դէպքերուն առջեւն առնելու պատրաստութիւնները տեսած էր : Կ'ըստի որ նաեւ հրացանները գնդակով լեցուած էին : Աւթը բաւեց հետեւակ զօրք ութը զօրապետաց հրամանին տակ եւ շատ ձիաւորաց ղեկի մեռելին անցնելու աւզերը բռնած էին, իսկ քաղցքին մէջ քանուած ուրիշ զօրքերն իրենց գործողներուն մէջ ժողովուած կը կենային, եւ ումէնուն գնդակները բաժնուած էին : Ոստիկանութիւնն իր զարմիր գործակալներէն զատ 1500էն աւելի մարդիկ քաղցքն փամփուտոր տեղերը կենցուցած էր : Ասանցմէ զատ շատ ուրիշ զուշութեան կարգադրութիւններ էդան էին : Փարիզի մէջ առհասարակ կը կարծուի թէ աս արտաքոյ կարգի պատրաստութեան պատճառը, քանի մը գործարարաց տէրերուն կառավարութեան ստանալուն ըլլայ, իբրեւ թէ իրենց գործատուներն առհասարակ ժամանակ մեծ խռովութիւն մը պիտ'որ հանեն, եւ ներկոյ կառավարութիւնը բոլորովին վար պիտ'որ ձգէ : Սակայն հանդիսին ժամանակն եւ ոչ փոքր անկարգութիւն մը պատահեցաւ :

— Աճեցի՜ն եկած վերջին լեռուն նայելով՝
Կապիւններուն զգա՜ եղած արշաւանքը բոլորովին
լմբեցեր է։ Ա՛հն անխափ կամ՝ ապրատմի յիշերք
Գաղղիացւոց հպատակեր եւ անոնց դրած պայ-
մաններն յանձն առեր են։

— «Ազգայնաց կայսեր կենաց գեմ գարա-
նակալ էշող Խորալացիք, որոնց մկերանին, ինչ-
դէս ժամանակին ծանուցիք, բոնուած եւ բան-
տարկուած են, իրենց բոլոր գաւակիցներն յայ-
տենցին, եւ Հիմայ դատաւորը իրենց դատք կը
բնեն:

Հարկեց որ հառաքարութիւնը Հռոմով 5 միլիոն
սղերովն փոխ ասակ անուս որդեւ զեւանով Հընդ-
կական ընկերութեան վերջին աղտոտարութեան
պատճառաւ ընկելու ծախքերուն սփռութեան հաս-
նաւի: — Դեյն սրբ պատգամաւորաց խորհրդոյ հոն
գլխաւոր խօսակցութիւնը Թեօպոլքին առաջար-
կութեան վրայ էր, որն որ հառաքարութեան ըն-
թացքը վար կը զարներ որ առանց խորհրդանո-
յին գիտութեան Պարսկց դէմ պատերազմ սկսա-
ւել լիննուոյ, եւ հառաքարկեր որ պատիսի գեպ
մը Դորէն Հայաստանէն Համար պատգամաւոր
որոշում մ'ընեն: Լորա Բարթոլոմէ եւ ուրիշ քու-
նի մը հոգի ուլ ասոր դէմ խօսելէն ետքը Թեօ-
պոլքին առաջարկութիւնը 38 քուէի դէմ 352
քուէով մերժուեցաւ:

ՀՀ Բնակավայրերի պատկանելության հարցերի մասին օրենքի համաձայն, համայնքի անդամները պետք է ընտրեն համայնքի կառավարման մարմինը՝ համայնքապետությունը։ Համայնքապետությունը կազմավորվում է համայնքի 18-ամյա քաղաքացիների կողմից ընտրված 15 անդամներից։

Լ. Եկե հազըդ Պր. Կլատսըն չէնաց պատերազմին վրայ սկսաւ խօսիլ եւ զանկեաց աներաւ. եւ անվարկ ուրաւեալսմ ժամնուանեց: Իր կարծիքը պաշտպանեց նաեւ Լորտ Ռասսել, որոնց Լորտ Բալթմորսըն պատասխան առաւ թէ կտառվարու թիւնն առ քառեքաղթին շէտամամբ բոլոր երկրին

五 七 九 一 三

Լրացրեմ, 20 Յուլիսի: Ընտրյա 16ին առեմնա-
կապայ խորհրդանան Ձեզ յորա Երեւնոյցբուդ արտա-

ցեղայեցիներն հարցուց թէ արդեօք պատերազմի մէջ մեռնող բարեկամին մարմինն ալ կ'ուսեն. բայց ցեղայեցիներն նորի հարցման վրայ տարափոխ լով մը պատասխանեց թէ իրենց բարեկամներն նաեւ մարմինները կը թաղեն, իսկ թշնամունքն զիւր իրենց սեղանին համար բաւական պահէ. ինչ վերջը մնացածը ծով կը խափեն:

Եւսկից աս ջի ճամբորդութեան մէջ Գուգին հաս թողութեամբ անասուններն աղէկ վիճակի մէջ էին, նոյնպէս բոյսերն ալ պարտէզներու մէջ յառաջ եկած էին: Օմարին ուղեւորը Գուգի երկու Ջիւրան գացի նաեւ ասաւ մէկ տեղ տանելու համար, և ամոնջա շին աւ նկերէն հետադարձ:

Էլ ատ պղտիկ կողմներու հանգիստէն ետքը վերապէս Մանկուա կողմն հասան, ուր Գուգի քանի մը հագի կողմէն մէջերը խաւրեց որ երթան վնեն. ասոնց հետ եր նաեւ Օմար: Օմարին ընկերակցութիւնն ասոնց օգտակար եղաւ, որով հետեւ ինքը նոյն կողմէն լիւրս հասկնալով իրենց խաղաղամտութիւն կ'ընէր: Կողմերը իրեն իրարացուց նաեւ բռն էր. զէնքերուն վրայ դաւադան հարգումներ կ'ընէին: Օմարին ալ խոսակցութեան չափազանց կերպ մը բռնելով, սկսաւ իրենց պատմել թէ Եւրոպա նոյն կողմէն մեծութեան չափ մեծ նաւեր կան, եւ այնպէս մեծ խնդրանքներ ալ կը գտնուին, որ մէջը շատ մարդիկ հանդիսա կրնան նստիլ, և ասոնցմէ մէկ հասն ալ միայն բաւական է իրենց կողմն տակն ու վրայ ընելու: Թէպէտ եւ նաեւ թնգանութեան պնդաւ մեծ ընէ, կ'ըսէր, բայց անանկով ալ կըրնան նաեւ անոնք կրկնիւնը քանդել եւ աղբեր ջնջել, եւ զօրութիւնը ցուցնելու համար քանի մը թնգանութի փամփուշտ բռնկուց, բնակիչներն ասոնց ձայնիսէն զարհուրած իրեն ըսածներուն բողբոջին հաւատացին:

Կողմերը կ'ուզէին ճամբորդներուն մէկ մասը նոյն գիշերն իրենց քով պահել: Բայց Օմար իրենց ծանոյց որ եթէ անոնք նոյն իրիկուեր նաւ չեն գտնար, նաւապետը կողմն գնդակոծելու միտք ունի: Իրօք այ նաւերն իրիկուան մօտ աւելի եւս կ'ընդուն մընկան: Կողմերը ասի տեսնելով անմիջապէս ճամբորդները թող տուին որ նաւ պարտան:

Ճամբորդներն շարունակելով Ամառաքա կողմն հասան, եւ Բեղալիւնն ան տեղը խաբիսի նետեց ուր որ ասկից երեք տարի յառաջ կեցած էր: Ցեղայեցի իրենց շատ բարեկամութիւն ցուցուցին, եւ եթէ քաղաքի մասն հակումն ալ չունենային, մէջերէն կըրն խաղաղութիւնն երբեք չէր վրդովեր: Բայց չկրցան իրենց աս մարդիկները զարգեցնելու համար մը գտնել, մինչեւ որ Գուգի անգամ մ'ամեն բռնուած գողերուն գլուխն ահիւն տուաւ: Ասով իրենց հայրենակիցներուն տուել մեծ ամոթ կըսցին, եւ Անգղիացիք ալ նոյն հնաբով միայն կրցան գողութիւններն արգելու: Ասկէ բարեկամութեան կողմներուն մեծ մասն օղջելութեան գացին, եւ ամեն տեղ ընակիչները զիւրերը սիրով ընդունեցան: Յունիսի 10ին Գուգի կապապս կողմն հասան, ուր որ թագաւորն իր տունը Գուգին բնակելու տուաւ: Հոս Գուգի իր կենդանիները ցեղայեցիներուն մէջ բաժնեց, եւ Օմար ասոնց օգտակարութիւնն իրենց սորիցուց: Աս միջոցին երկու ուլ եւ երկու արապալ գուլցուցով Գուգի երեք ծառակուր բռնեց եւ թագաւորն ալ նախն մէջ բանտարկեց, եւ կը պահանջէր որ չէ թէ միայն նոյն գողութեանն, այլ նաեւ ուրիշ ամեն գողութեան բաներն եւ քուլ՝ ձուլն: Աս միջոցն աղբեցութիւն ունեցաւ եւ շատ գողութեան բաներ եւս գարձան:

Հակառակ հով մ'իրենց աս տեղէն ելլելն ու շարունակելով Գուգի ասիւն ունեցաւ. քանի մը որսը անանկներով տեղացուց մէկ մեծ տունը տնտեսելու, որուն որ թագաւորը զիւրերը հրաւիրած էր: Եւ ասիւր Կորաբին մէջ կը կատարուէր, որն որ թէ թագաւորին եւ թէ ուրիշ ցեղայեցիներուն կայարանն է: Կէսօրէն երկու մամ յառաջ մասնակցող սկսաւ թագաւորին գլխաւոր տանն առնելու մեծ հրապարակը ժողովել: Աս հրապարակը

համոզ վերադարձնելու շատ Հնդկներն նիւսակներով եւ բիրելով զինաորուած շարունակ ողբաւայն երգ մը կ'երգէին: Վերջապէս թագաւորն եւ իր ժառանգ որդին ալ եկան, եւ իրենց համար որոշեալ տեղ մը նստեցան: Ան ատեն ամենքը գունդ գունդ բաժնուեցան, ամեն մէկ գունդը 12 հոգիէ բաղկացած, բոլոր հրապարակը զբոս զբոս հանդարտ քայլերով պտտեցան: Ամեն գունդին առջեւ էր բիր սանալ մը կար, որն որ զինաւորուած մարդիկներու մէջէն կ'երթար. իսկ քնդներուն քովէն ուրիշ մէկը կ'երթար, որն որ ձողի մը վրայ կապուած կենդանի աղանի մը կը տանէր:

Եւսկի աս չուն կամ թափորը նոյն տեղէն քան որդի մընի չափ հետաւ տեղ մը գնաց, որուն ետեւէն գուցին նաեւ ճամբորդները: Բայց տեսնելով որ իրենց ներկայութիւնը Հնդկներուն տհաճութիւն կը պատճառէ, նորէն հրապարակը գարձան, ուր որ թագաւորն ալ կը կենար, քաւորը Գուգին աղանց որ իր նաւատիներուն յամուր ելլէն արդիւ, որովհետեւ, կ'ըսէր, թէ որ անոնցմէ մէկը հանգիստն պատահէր. Բայց իրեն քաւոր, այսինքն իրեն արդիւ, Եղող ողի շուտ մը կը սպաննուի: Իսկ Գուգին եւ իր քովիներուն հրաման տուաւ որ կարող ըլլան արաւորութեան ներկայ գտնուիլ, բայց իրենց զատ տեղ մը տուաւ: Իրենց հագուստին կերպը պատճառ կըլլար, որ չէին կրնար Հնդկներուն մէջ խառնուիլ: Աստի իրենց համար որոշուած տեղը գացին, բայց Գուգի իր հետաքրքրութեան չկրնալով յաղթել նոյն տեղը թողուց եւ բազմութեան մէջ խառնուեցաւ: Թեպէտ եւ ճամբան շատ Հնդկներն քաղաք կանչելով կ'ուզէին զինքն արգելիլ, բայց իրեն անոնց միտք չէնէրով մինչեւ Կորաբի գնաց: Կուգի Կորաբին բաղրարկը գտնաւ, կարծելով որ անոր ետեւը հետաքրքրական արարողութիւն մը կը կատարեն, բայց երեք պահապաններ, որոնք միշտ զինքը կը դիտէին, իրեն աւելի եւս յառաջ երթալն արգելեցին: Ան աւան նորէն իր առջի տեղը դարձաւ, ուսկից որ եղած արարողութիւնները բաւական որոշ կը տեսնուէին:

Էլ ատ մը քանի մը Հնդկներն երևցան, որոնք հնդկի ընկուզների տերիտորիով կամ ձիւղերով պղտիկ գաւառները կը բերէին: Դրեր մը, որն որ ասոնց տուելէն կ'երթար, ճամբուն մէջ տեղը նստեցաւ, եւ երկայն աղբիւր մ'ըսաւ հասար ձայնիւ եւ աւաւներն իր ընկերներուն գործուցած, միւսներն ալ իրենց բերած ձիւղերով ու գաւառներով գահ մը ձեւացուցին: Գործքներին ընկերներէն ետքը գլուխներն մինչեւ գետինը ձեւելով երկրպագութիւն ըրին եւ ետքէն ժողովրդական մէջ խառնուեցան: Գիւ մը վերջը ժառանգ իշխանը քանի մը ձերբով եկաւ, եւ սկսաւ գահին քով նստիլ, բայց քիչ մը հետո: Ցատուա չօրս արնուակն կանայք զոյգ զոյգ եւ կամաց կամաց սկսան իշխանին մօտնաջ, ամեն զոյգ ձեւերէն բացուած ձերմակ կերպաս մ'ունէին, որոնցմէ մէկն իշխանին վրայ վաճճեցին, եւ իրենց գահին ձախ կողմը նստեցան: Վերջապէս թագաւորն ալ եկաւ, որուն առջեւէն չօրս հագի զոյգ զոյգ կ'երթային: Ինքն իր սրբոյն ձախ կողմն անկից քանի քայլ հեռու տեղ մը նստեցաւ: Ան ատեն որդին գահին վրայ նստեցաւ, աստուերիւն անմիջներէն լաղկայամ երեք գնդեր ետեւէ եւ տեւ բազմութեան մէջէն ելլալով հրապարակին մէկ ծայրէն մէկալ ծայրը վաղցին, եւ քանի մը վայրկեան հրապարակին մէջ նստելէն վերջը նորէն վաղելով առջի տեղերէն դարձան: Ետքէն երկու հոգի ձեռքերէն թափ ձիւղ բռնած օտքերուն եւ սկսան դէպ ի իշխանն յառաջանալ, երեք անգամ նստեցան եւ ամեն անգամ ձիւղներին ալ կը ձուէին, ետքէն եւս քաշուեցան: Այն արարողութիւններն ուրիշ երկու հոգի ալ կրկնեցին: Կորաբին քով եղած մեծ չուն ալ սկսաւ նոյն հրապարակը մընկնալ, եւ ամենքն ալ դէպ ի գահ կ'երթային, անոր ուղիւր գետինն ինկած

երկրպագութիւն կ'ընէին, եւ ձեռքերէն բռնած ձիւղը կը խոնարհեցնէին, ետքէն օտք ելլալով մեծ յարգութեամբ կը հետանային: Կորաբ աս գործողութեանց ասուն երեք հոգի, որոնք որ իշխանին հետ Գուգին տակը նստած էին, խիստ ձայնիւ բան մը կը խօսէին: Գիւ մը լուսնին լուսէն ետքը մէկը քանի մը խօսք խոսելով շատ գաւառներ կ'ոտրեց: Ետքէն ժողովուրդը բացուեցաւ, որպէս զի իշխանն եւ իր քովիներն անցին, ասանկով հանգիստութիւնն ալ լնցաւ:

Գուգի վրեժէ երեք ամիս աս կըլլէր մէջ տնցուց որ ատեն որ միշտ խաղաղ կերպովներ կ'ուտէր եւ կըցաւ, նաեւ իր առջի ճամբորդութեան ատեն հոս տնկած կանանկներէն ալ վայելիլ: Յունիսի 11ին վերապէս աս հիւրընկալ ժողովուրդէն բաժնուեցաւ, եւ Օգոստոսի 12ին Օգահի հասաւ: Օգահիի ծոցին մէջ խաբիսի նետեցին եւ իմացան որ իրենց վերջի անգամ աս կից երթալէն ետքն երկու Ողանիայի նաւեր հոն եկեր էն: Յանապա՛ն տեսել անասուններ Ողանիայեցիներ: Հոն խաղ տրուած էին, եւ կողմերը Ողանիայեցիները շատ կը մեծարէին եւ կը գովէին: Ամսոր 24ին Կաղապարի նաւահանգստին բոլոր օտքը պտտեցան, եւ հասանկուն Օգոս թագաւորին պցեղութիւն ընելով զինքը գարձնալ պատերազմի պատրաստութեան մէջ գտան: Ողանիսեան ան պատկառմը, գորն որ Գուգի երկրորդ ճամբորդութեան մէջ տեսած էր, Գեո ընկնած չէր, եւ ան Կաղաբ նաւատորմիւ չէր կրցած գործը մը յաջողցնել: Իրենց հոն հասած օրերն իրմէջ կողմէն երկու պատուամուր հասան եւ թագաւորին իմացուցին որ նոյն կողմէն ժողովուրդը զինաւորում եւ թագաւորին կողմակիցները լեռներու վրայ ժողովուցած է:

Աս լրին վրայ Կաղապարի բոլոր ցեղայեցիները թագաւորին առջեւ խորհուրդ մ'ըրին, որուն Գուգն ալ ներկայ գտնուեցաւ: Պատգամաւորներէն մէկն երկայն ձառով մը նիստը բացաւ, որուն մէջ կողմէն ներկայ վիճակը ձգիւ ստաւաղեցնէր վերջն, տաւաղակեց որ պատերազմն անհրաժեշտ հարկաւոր է: Աս աստուարիութիւնն ամենուն աղէկ կրեցաւ: Իսկական բոլոր ցեղայեցիները հանգարաւորութեան եւ կարգաւ կը խօսէին, բայց ետքէն խորհուրդը տարցաւ, եւ Գուգի կը կարծէր որ յիշխու խորհրդեան պէս վերջ մը պիտի ունենայ, բայց ետքէն շուտ մը հանգուցան, եւ վերջապէս քուլից առաւելութեամբ որոշուեցաւ որ պատկառմով ընեն:

Պէտքը շարունակել:

ԵՆԿՈՐԾ ԲՈՒՄԱԿԱՆԻԹԵՐՈՒՆ ՈՐ ԲՆԱԿԱՆ ԱՅԳԱՐԵ

Իրովհետեւ կուգի կամեակեր անասնոց մէջ կըծողներու կողմէն տակ կը դառուի, անոր համար ան տեսակ անասուններէն է որոնց համար Գիւգի բնապատուել կ'ընէ թէ նուազ աստիճանի իմացականութիւն ո'ունեն: Եթէ վերը գրուած դանդաւ գործողութիւններն իմացականութեան գործքեր ըլլային, հարկ էր որ աս կարողութիւնը կուլորեան վրայ վերջին տառիմանի կատարելութեան մը հոսած ըլլար: Եւսկի Գիւգի կը ցուցնէ թէ կուգի գործողութիւնները պարզապէս բնական ազդ մէն յառաջ կու գան: Ինքը քանի մը հաս կուգի ձագեր իրենց խիղէն առաւ եւ վանդակի մէջ պահեց, որով ամենեւին իրենց տեսակին սովորութիւններուն վրայ չէին կրնար տեղեկութիւն ունենալ: Աս ատեն ձնայեց անասուններն որոնք ամենուրեք խիւղ չիւնաւ հարկաւորութիւն չունէին, կըլլէր եւ միւս նաեւ աղբանէն մշուէյան իրենց աս վախճանաւորաւ իրութիւն խիւղ մը շինելու:

Իւրիշ բնապատուներ ալ Գիւգիին կարծիքը կը հաստատեն եւ կ'ըսեն թէ կուլոր շատ նուազ աստիճանի իմացականութիւն ո'ունեն: Կանաւանգ թէ իր ունեցած նուազ աստիճանի կարողութիւններուն պատճառաւ նոյն իսկ ուրիշ տեսակ կըծող անասուններէն շատ վար կը լնայ: Կուգին ըստ

